

AZ EGO-KÖZPONTÚ SZOCIÁLIS HÁLÓ ÉS A KÖTŐDÉSI STÍLUS ÖSSZEFÜGGÉSEI

BERÁN ESZTER¹ – UNOKA ZSOLT² – SOLTÉSZ PÉTER¹ – RÁCZ ANNA² –
KARDOS PÉTER³ – PLÉH CSABA⁴

¹ Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai
Gyermeklélektan Tanszék

² Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

³ Bloomfield College, NJ, USA

⁴ Közép-európai Egyetem és Collegium de Lyon, Lyon

E-mail: eszter_beran@yahoo.com

Háttér: Dunbar társas agy hipotézise szerint az emberi intelligencia és beszédképesség az evolúció során elsősorban azért fejlődött ki olyan magas szinten, hogy az egyén átlássa és kezelni tudja a mintegy 150 főt magában foglaló csoportokban kialakuló bonyolult kapcsolati rendszereket. Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy a nagy csoporton belüli, szoros kapcsolatokból álló kisebb csoportok mérete összefüggésben áll-e a személy kötődési stílusával. Ugyanakkor kíváncsiak voltunk arra is, hogy a vonás jellegű kötődési stílus hogyan függ össze a szociális hálóban található személyek – alterek – iránti kötődéssel, valamint arra, hogy az ego-nak az egyes altertípusokhoz való kötődésében található-e eltérések.

Módszerek: Vizsgálatunkat egy 200 személyt magában foglaló mintán végeztük, akik online töltötték ki kérdőívünket. A kapcsolati háló feltérképezéséhez megkértük a résztvevőket, hogy soroljanak fel minden olyan személyt, akivel személyes kapcsolatban voltak az elmúlt hónapban. Ezután az egyes kapcsolatok értékelését kértük különféle dimenziók mentén, például hogy milyen gyakran találkoznak személyesen, érzelmileg mennyire állnak közel egymáshoz, és hogy hogyan értékelik kapcsolatuk kötődési jellemzőit. Ezenkívül a személyek saját magukra vonatkozóan is kitöltötték az ECR-R kérdőívet.

*Eredmények: Szignifikáns pozitív kapcsolatot találtunk az ECR-R szorongást mérő alskáláján elért pontszám és a szimpátiacsoport mérete között. Az ECR-R két alskálája szignifikáns kapcsolatban van az összal-
teren mért ego-alter kötődési stílusokkal: minél alacsonyabb az ECR-R szorongás és elkerülés alskáláján elért érték, annál magasabb az ego-alter szinten mért, az egyes alterekhez való biztonságos kötődés, és annál alacsonyabb a bizonytalan kötődés értéke. Az ego-szinten mért és az ego-alter szinten mért kötődés összefüggései altertípusonként vizsgálva eltérést mutatnak.*

Következtetések: A kötődési kapcsolat biztonságossága összefüggést mutat a kapcsolati háló szerkezetével, és annak méretével is, s mint ilyen fontos jellemzője lehet a kapcsolati háló szerveződésében megfigyelhető egyéni különbségeknek. Az általános, vonás jellegű kötődési stílus eltérő módon határozza meg a szociális háló egyes kapcsolati típusába tartozó személyekhez való kötődést. Az egyes altertípusokhoz fűződő eltérő kötődés arra utal, hogy a vizsgált személyek több, eltérő kötődési modellt használnak különböző személyes kapcsolataik értékelésekor, ami felnőttek körében megkérdőjelezi a monotropikus modell érvényességét.

Kulcsszavak: kötődés, kapcsolati háló, támogató csoport, szimpátiacsoport, ECR-R

A TÁRSAS HÁLÓ ÉS KÖTŐDÉSI STÍLUS ÖSSZEFÜGGÉSEI

Dunbar társas agy hipotézise (Dunbar, 1993, 1996, 2003a, 2003b; Dunbar és Shultz, 2010) szerint az emberi intelligencia és beszédképesség az evolúció során elsősorban azért fejlődött ki olyan magas szinten, hogy az egyén átlássa és kezelni tudja a mintegy 150 főt magában foglaló csoportokban – hordákban – kialakuló bonyolult kapcsolati rendszereket. A hordán belüli kapcsolatok azonban érzelmi intenzitás és energiaráfordítás szempontjából nem mind egyenértékűek. Dunbar az egyént – az én-t vagy *ego*-t – körülvevő koncentrikus körökkel szemlélteti a kapcsolati háló rétegzettségét (Dunbar és Shultz, 2010; Hill és Dunbar, 2003). A két legbelső körben, a támogató és a szimpátiacsoportban az energiaráfordítás magasabb: a személyek gyakrabban találkoznak személyesen, és intenzívebb érzelmi kapcsolatban vannak egymással, mint a külső körök tagjaival. Az *ego* kapcsolatainak – altereinek – számát azonban Dunbar szerint nemcsak a neocortex mérete befolyásolja, hanem az olyan kapcsolattartáshoz szükséges kognitív és érzelmi képességek is, mint az emlékezeti rendszer, az elmeolvasás és a kötődési képesség.

A kötődési személyek számára vonatkozó kutatások egybehangzóan azt találták, hogy a kötődési személyek száma nem korlátlan. Ez a szám leginkább a támogató és szimpátiacsoport Dunbar által meghatározott mérete körüli. Különböző kultúrákban, mint például Nigériában (Marvin, Van Devender, Iwanaga, LeVine és LeVine, 1977) és Németországban (Grossmann és Grossmann, 1991) a megfigyelt kisgyerekek 3-4 kötődési személlynél többhöz nem kötődtek. Amerikai, 9–12 év közötti gyerekeknél átlagosan 5,3 (1–10 közötti számú) személy került a teljes, a kötődés kritériumait kielégítő belső körbe (Seibert és Kerns, 2009). Egy másik vizsgálatban azt találták, hogy amerikai fiatal felnőttek körében is 3 és 6 közötti volt a kötődési személyek száma (Trinke és Bartholomew, 1997). Feltételezhetjük, hogy a kötődés kialakításához és fenntartásához szükséges képességek és a ráfordítható időkorlát befolyásolhatják a háló szerkezeti sajátosságait is.

Kutatásunk célja, hogy megvizsgáljuk a kötődés és a kapcsolati háló méretének és szerkezetének összefüggéseit a dunbari modell két belső körében, a támogató és a szimpátiacsoportban. Előzetes vizsgálatok (Fiori, Consedine és Merz, 2011) alapján feltételeztük, hogy a kötődési biztonság pozitív kapcsolatban áll a háló méretével, valamint hogy az ECR-R kötődési szorongást és elkerülést mérő skáláin elért pontszám előre jelzi az én-nek az egyes altereihez fűződő kötődési stílusát. Ugyanakkor azt is vizsgáltuk, hogy az *ego*-nak az egyes altertípusokhoz (pl. szülő, barát, partner, expartner) való kötődésében található-e eltérések.

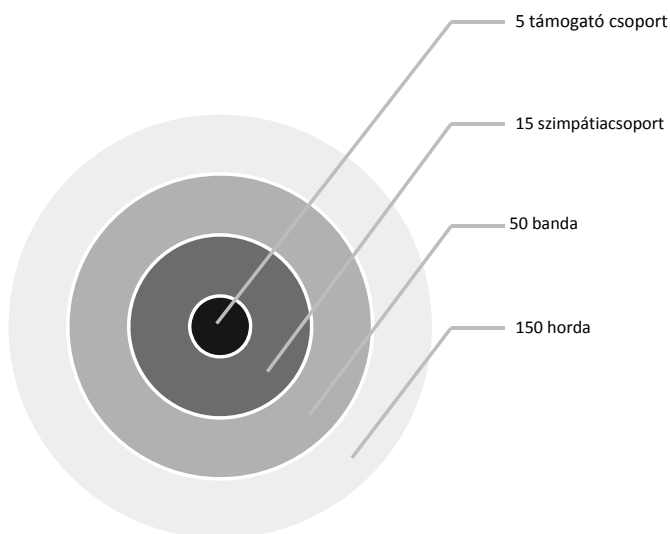
Az ego-központú szociális háló

A társas agy elmélet Dunbar nevéhez fűződik. Az elmélet lényege, hogy az emberi fajnál az evolúció során bekövetkezett fejlődést, mint például az intelligencia növekedését vagy a nyelv kialakulását, a csoportokban kialakuló társas funkciókból vezeti le. Feltételezése szerint a mai társadalomban a csoportszerkezet ez egyes személyek körül elhelyezkedő *ego*-központú szociális hálóval modellezhető. Dunbar és munka-

társai (Dunbar, 1993; Dunbar és Shultz, 2010; Hill és Dunbar, 2003) szerint ennek az ego-központú hálóknak a mai felépítése evolúciós nyomásra alakult ki. Azt figyelték meg ugyanis, hogy a csoportban élő főemlősöknél a neokortex nagysága pozitív kapcsolatban áll a csoportmérettel. Ennek okát abban látták, hogy ezek az állatok egyenként megkülönböztetik egymást a csoporton belül. A nagyobb csoportméret evolúciós előnnyel jár: nagyobb védelmet nyújt a ragadozók és külső csoportok támadásai ellen. Dunbar szerint a csoportméret és a neokortex nagysága közötti összefüggés a korai humanoid csoportokra is jellemző volt, vagyis az emberré válás során az agyméret nagyságával együtt növekedett a csoportméret is. Ugyanakkor a csoportmérettel együtt növekedett a csoporton belüli kurkászással, vagyis kapcsolattartással töltött idő is (Dunbar, 1993, 2003a,b; Dunbar, Barrett és Lycett, 2005). Másként fogalmazva Dunbar és munkatársai azt állítják, hogy a neokortex mérete a mai embernél behatárolja azt a maximális csoportnagyságot, ahol a kapcsolattartásra még megfelelő idő jut. Dunbar szerint ez a maximális szám a mai embernél megegyezik az őskori hordák vagy törzsek méretével (Dunbar és Spoons, 1995), azaz mintegy 120-150 főre tehető (Pléh, 2016).

A nagyobb csoporton belül Dunbar elmélete szerint több kisebb méretű csoport is található, melyek diszkrét hierarchikus rétegeket alkotva vesznek körül az ego-t, amint azt az 1. ábra mutatja.

Az ego körül elhelyezkedő rétegek eltérő funkciót töltenek be a személy és a csoport társas szükségleteinek szempontjából. A belső rétegek feladata az egyén felé nyújtott érzelmi támogatás és az információ megosztása, míg a külső rétegek a más csoportok elleni védelmet biztosítják, valamint a közeli barátok és társak keresésére alkalmasak (Hill és Dunbar, 2003). Az érzelmi közelség és intimitás a csoporttagok között fokozza a csoporton belüli kohéziót és a kooperációt. Ugyanakkor a közeli kapcsolatokhoz szükséges intimitás fenntartása idő- és energiaigényes az ego számára. Egyes kutatások

1. ábra. Az ego-központú háló négy koncentrikus köre a magtól a perifériáig (Pléh, 2016, 48 alapján)

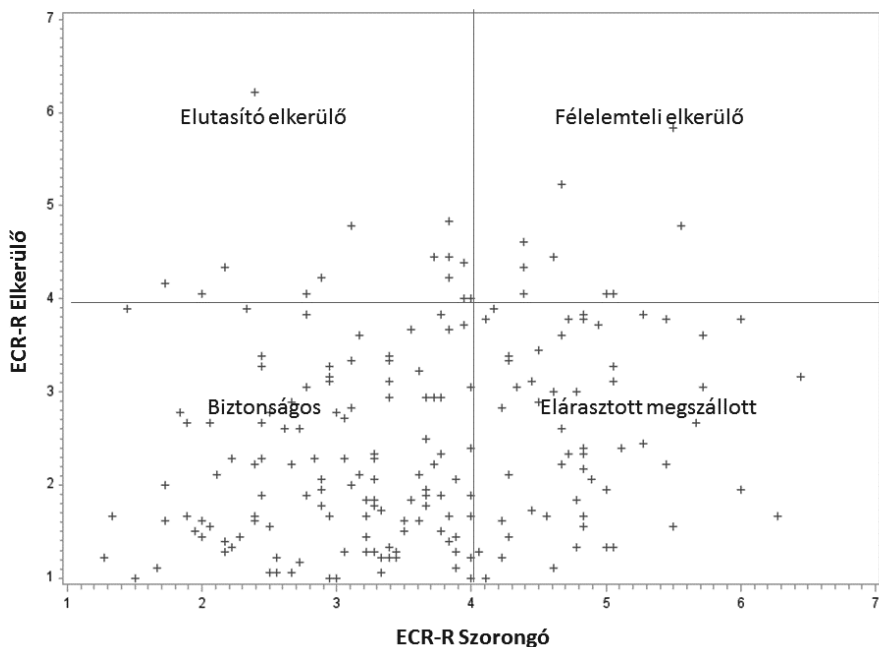
kimutatták, hogy a szubjektíven megítélt érzelmi közelség lineáris kapcsolatban van a személyes kontaktus gyakoriságával (Roberts, Dunbar, Pollet és Kuppens, 2009). Így az egymásra épülő hálózati rétegek közül a belső rétegeknél – Dunbar elnevezése szerint a támogató és szimpátia csoportban – gyakoribb a személyes kontaktus (pl. naponta), és az intenzívebb érzelmi kapcsolat. A külső rétegeknél – Dunbar elnevezése szerint a bandában és hordában – ezzel szemben a személyes találkozások ritkábban, például évente fordulnak elő, és az intimitás is kevésbé jellemző (Hill és Dunbar, 2003). Ugyanakkor a csoportméret és a kapcsolat erőssége inverz viszonyban állnak: a legszorosabb kapcsolatok a támogató csoportban jellemzőek, ezt követi a szimpátiacsoport, míg a bandában és hordában, vagyis a külső rétegek felé haladva egyre gyengül a kapcsolatok erőssége. Az ego feladata, hogy megtalálja az egyensúlyt a gyenge és erős kapcsolatok között és kialakítsa az optimális ráfordítás- és nyereségarányt (Sutcliffe, Dunbar, Binder és Arrow, 2012).

A csoporton belüli kapcsolattartás a mai embernél speciális kognitív és érzelmi funkciók használatát követeli meg. Ilyenek például az emlékezeti rendszer, a kötődési rendszer és az elmeolvasás képessége. A különféle kognitív kapacitások és képességek szintén hozzájárulhatnak a kapcsolati háló szerkezeti felépítéséhez, és behatárolhatják a támogató és szimpátiacsoportok méretét, amiben egyéni különbségek mutatkozhatnak (Roberts, Dunbar, Pollet és Kuppens, 2009). A korábbi kutatások szerint a kognitív és az érzelmi funkciók közül az egyik legfontosabb a kötődési képesség (Shultz és Dunbar, 2010; Bickart, Hollenbeck, Barrett és Dickerson, 2012), ami összefüggésben állhat az amigdala nagyságában mutatott egyéni különbségekkel is.

Kötődési modellek

Bowlby (1969/1982) elmélete szerint a kötődés belső munkamodellje a csecsemőkortól fogva más fontos személyekkel, gondozókkal együtt töltött idő során kialakult kép arról, hogy mit várhatunk a másiktól. Bowlby elsősorban két alapvető szempontot jelölt meg a belső munkamodell alakulásának szempontjából: elérhető-e a gondozó, amikor szükség van rá, és megfelelő érzékenységgel reagál-e a csecsemő szükségleteire. A belső munkamodell kialakulása tehát Bowlby szerint a korai kapcsolatok függvénye. Az ebben szerzett tapasztalatok meghatározóak az érzelmi kapcsolatok szempontjából a személy egész életében. Bowlby és Ainsworth kutatásai (Bowlby, 1969; Ainsworth, 1979) négy kötődési típust írtak le 1 éves gyermekeknél az Idegen Helyzetben tanúsított viselkedésük alapján. Ennek során elkülönítették a biztonságosan kötődő gyermekeket és a bizonytalanul kötődő típusokat (elkerülő, ambivalens, és dezorganizált). A biztonságos kötődésű gyermekek képesek voltak jelentőségteli kapcsolatok létesítésére, empátiára és megfelelő személyközi határok felállítására. A későbbi fejlődés során a gyermekkorban kialakult biztonságos kötődés kapcsolatot mutatott a lelki egészséggel és jólléttel (Collins és Feeney, 2004; Collins és Read, 1990; La Guardia, Ryan, Couchman és Deci, 2000).

Bowlby szerint a kora gyermekkorban kialakult kötődési mintázatok felnőttkorban is meghatározzák a kapcsolódás minőségét intim helyzetekben. A felnőtt kötődési típusok jellemzőit az intim kapcsolatokban Hazan és Shaver (1987), valamint Bartholomew és

2. ábra. A vizsgálati személyek eloszlása az ECR-R szorongó és elkerülő skáláin elért értékeik által kijelölt, a négy fő kötődési típus által felosztott kétdimenziós térben

Horowitz (1991) dolgozták ki. Ez utóbbi szerzőpáros kérdőívében a kötődési szorongás és elkerülés skálái bizonyultak alkalmasnak a kötődés minőségének mérésére. Eszerint a biztonságos kötődés felnőtt korban alacsony kötődési szorongással és alacsony elkerüléssel jár. Az ebbe a csoportba tartozó személyek (a populáció 65%-a) viszonylag egyszerűnek találják a másokkal való intim együttlétet és érzelmi közelséget, valamint a másoktól való kölcsönös függést. A bizonytalanul kötődő felnőtteket Bartholomew és Horowitz (1991) három alcsoportra osztotta: elárasztott/megszállottra, félelemteli elkerülőre és elutasító elkerülőre. Az elárasztott/megszállott személyek sokat szoronganak attól, hogy elveszíthetik kapcsolataikat és mások nem viszonzják érzelmeiket. A szorongás skálán magas, míg az elkerülés skálán alacsony értéket érnek el. Az elutasító elkerülő kötődésű személyek kényelmesen érzik magukat akkor is, ha nincsenek szoros érzelmi kapcsolatban másokkal. Az elkerülési skálán magas, míg a szorongás skálán alacsony pontszámot érnek el. A félelemteli elkerülő személyek vágnak az érzelmi közelségre, de nehezen bíznak meg másokban, és nehezükre esik a másoktól való függés. Pontszámuk a szorongás és az elkerülés skálán is magas. A kötődés fenti kategoriális modellje mellett dimenzionális modelleket is kidolgoztak. Ilyen például az ECR, ami a kötődési szorongás és elkerülés dimenzióik segítségével méri a személy kötődési stílusát a felnőtt partnerkapcsolatokban (ECR; Brennan és mtsai, 1998) és az ECR-R-t (ECR-R; Fraley, Waller és Brennan, 2000). Fraley és Shaver (2000) javaslata szerint a Bartholomew–Horowitz-féle négy kötődési típus definiálható a szorongás és elkerülés tengelyén adott értékek kombinációjával is (2. ábra).

Az anyaközpontú monotropikus modell vs. a szociális háló kötődési modellje

A Bowlby nevével fémjelzett kötődésemélet azon a feltevésen alapul, hogy megfelelő anya–gyermek kapcsolat nélkül a többi társas kapcsolat is jelentősen károsodik (Berán és Unoka, 2016). E nézet szerint a kapcsolati reprezentációk fejlődése egy viszonylag rögzített szekvenciát követ: az egyik társas interakcióból következnek a további kapcsolati interakciók. Ennek oka, hogy a gyermek adaptálódik a kezdeti interperszonális tapasztalathoz, és ez formálja a későbbi társas kapcsolatait más felnőttekkel és gyermekekkel. Bowlby pszichoanalitikusként a freudi elméletből indult ki a kötődés koncepciójának megfogalmazásakor. A freudi gondolat egyik fontos eleme az anya–gyermek kapcsolat. Az anya a gyermek első szeretet tárgya, egyedí, és nincs hozzá mérhető; a hozzá való kapcsolódási mód az összes többi kapcsolat prototípusa (Freud, 1982).

Az anya e kiemelt szerepét a kötődésben sok adat megkérdőjelezte. Az emberi evolúció során a gyermekek családokban nevelkedtek, amelyek nagyobb, különböző méretű és összetételű csoportok részét alkották. A legtöbb gyermeknek több gondozóval volt kapcsolata, ami lehetővé tette, hogy több gondozóhoz is kialakítson kötődési viszonyt. Több kutatás bizonyította, hogy másfél éves kor felett a gyermek egynél több kötődési személyhez is kapcsolódik, bár ezek a személyek nem egyforma jelentőségűek a gyermek számára (Ainsworth, 1969; Konner, 1976; Marvin, és mtsai, 1977; Schaffer és Emerson, 1964; Myers, Jarvis és Creasey, 1987). Stressz, éhség és betegség esetén a gyermekek egyetlen kötődési személyt preferálnak akkor is, ha több ilyen személy van jelen. Ugyanakkor más vizsgálatok azt is kimutatták, hogy a kötődési személyek elsődlegessége kontextusonként és szükségletekként változhat. Vagyis a kötődési személyek hálózatában az egyes kapcsolatok más-más funkcióval bírnak (van IJzendoorn és Sagi-Schwartz, 2008). Egyes elméletek szerint az anya–gyermek kapcsolat nem szükséges és elégséges feltétele minden későbbi kapcsolatnak (Harlow, Harlow, Dodsworth és Arling, 1966; Lewis, 1987). Eszerint az anya–gyermek és a kortárs–gyermek kapcsolatok különálló párhuzamos rendszerek, melyeknek lehetnek közös pontjai. Emellett több olyan kapcsolat van, amelyben a másik személy, például barátok, munkatársak, iskolatársak, alkalmanként az „időleges kötődési személy” szerepét tölthetik be, főleg amikor a fő kötődési személyekhez való hozzáférés átmenetileg gátolva van (Schuenkel és van IJzendoorn, 2001).

A szociális háló modell szerint a kapcsolatok különféle rendszerei, amelyek különböző társas szükségleteket elégítenek ki, egymással párhuzamosan fejlődnek a (Lewis, 2005). A csecsemőkortól az idős korig mindenki szimultán alakít ki és tart fenn jelentős kapcsolatokat a családon belül és azon kívül (Antonucci, Akiyama és Takahashi, 2004). A szoros kapcsolatok, melyek túlélésünket és létünket biztosítják, nem csak aszimmetrikus kapcsolatokról állnak (mint amilyen például a gyermek és gondozója közötti kapcsolat), hanem kölcsönös kapcsolatokról is. A kölcsönös kapcsolatok egyik legfontosabb funkciója az érzelmek és élmények megosztása másokkal. Eszerint az anyához fűződő kapcsolat egyesek számára a legfontosabb kapcsolat, míg más személyek esetén ez nem így van. Az anya egy a többi kiemelt személy között, szerepe a többi személy szerepével áll kapcsolatban, és függ azoktól.

A szociális háló modell a kötődés fejlődésében megfigyelhető folyamatosságot és diszkontinuitást egyaránt hangsúlyozza. Egyfelől a már kialakult kapcsolatok közve-

1. táblázat. A szociális háló és a monotropikus modell összehasonlítása (Berán és Unoka 2016, 138)

	Kötődés modell	Szociális háló modell
Fókusz	diádikus kapcsolatok anya–gyermek gyermek–barát szerelmi partnerkapcsolat házastársi kapcsolat	egyszerre fennálló több kapcsolat
Minta életkora	csecsemő-gyermekkor felnőttkor	kamaszkor-felnőttkor
Fejlődés szempontjából kiemelt kapcsolat	gyermek–anya	kamasz-szociális háló tagjai
Kiemelt első kapcsolat hatása a későbbi kapcsolatokra	gyermek–anya kapcsolat korlátozza a későbbi kapcsolatok alakulását	a kamasz paralel kapcsolatai egyaránt fontos szerepet játszhatnak, kiegészítik egymást, koronként más-más hangsúlyt kapnak a kapcsolatok

títik és korlátozzák az egyén jelenlegi és később kialakuló kapcsolatainak minőségét. Másfelől a közeli kapcsolatok minőségét megváltoztatja az újonnan kialakult kapcsolat vagy a kapcsolatok elvesztése (Lewis, 2005). Az alábbi táblázatban összevetjük a szociális háló modellt az anya-központú monotropikus modellel.

A szociális hálót vizsgáló kutatások azt találták, hogy az egyén felnőtt korban több fontos közeli kapcsolattal rendelkezik, melyek szükségesek a túléléshez és jólléthez. Az egyének pszichológiai biztonságuk maximalizálása érdekében több társat választanak ki maguknak, és mindegyikhez más-más pszichológiai funkciót rendelnek, valamint más-más szerepet osztanak ki nekik. Ugyanakkor az egyének saját maguk konstruálják meg a közeli kapcsolatok társ–funkció párok halmazából álló belső körét. Eszerint a különböző kapcsolatok, például az apa, az anya, a testvérek, a szerelmi partnerek, a barátok, illetve a munkatársak, eltérő társas szükségleteket elégítenek ki és funkciókat töltenek be, mint például a védelem, gondoskodás, táplálás, játék, felfedezés/tanulás, szexualitás, valahova tartozás (Lewis, 2005).

Jelen kutatásunk célja, hogy a fenti szociális háló modellt összevessük a kötődés minőségi jellemzőit leíró modellel, és megvizsgáljuk, hogy a kötődés minőségi jellemzői milyen összefüggésben állnak a szociális háló Dunbar által leírt belső szerveződésével. Ennek értelmében vizsgálatunk a dunbari modell két belső körére, tehát a szoros kapcsolatokra terjed ki, vagyis a támogató és szimpátiacsoportra. Ezzel kapcsolatban Fiori és kollégái (Fiori, Consedine és Merz, 2011) a kötődési minőség és az ego-központú szociális háló méretének összefüggéseit vizsgálta. Vizsgálatukban kimutatták, hogy azoknak a személyeknek, akik biztonságosan kötődtek, a szociális hálójuk kiterjedtebb volt, mint a bizonytalanul kötődőké. Továbbá a biztonságosan kötődők kapcsolatait magas reciprocitás jellemezte. Azonban a szociális háló dunbari rétegeiben a szoros kapcsolatok számát, vagyis a támogató és szimpátiacsoport mérete és a személy kötődési stílusa közötti összefüggést nem vizsgálták.

A kötődési munkamodellt személyiségvonásként definiálják a felnőtt kötődési kérdőívek kidolgozói. Ennek megfelelően a munkamodell mérésére kidolgozott kötődési

kérdőívekben arra kérik a vizsgálati személyeket, hogy közeli kapcsolataikat általánosságban értékeljék az egyes kérdések megválaszolásakor. Ez a módszer arra a feltételezésre épül, hogy az egyén belső munkamodellje viszonylag jelentős hatást gyakorol a kapcsolatokra a kapcsolati kontextusok széles körében, beleértve a szülőkhöz, testvérekhez, barátokhoz, szerelmi partnerekhez fűződő kapcsolatokat (Hazan és Shaver, 1987). Jelen vizsgálatunkban használt kérdőívben például azt kérik a kitöltőktől, hogy partnerkapcsolataikról általában nyilatkozzanak és ne a jelenlegi partnerkapcsolatukról (Nagy, 2005).

A kötődés globális, vonás jellegű felfogásának sikerességét kiterjedt irodalom támasztja alá (Ravitz és mtsai, 2010). Azonban kétségek is felmerültek, mivel a kutatási eredmények szerint jelentős személyen belüli variabilitás figyelhető meg az egyes kötődési személyekre vonatkozó belső munkamodellek tekintetében. A kontextusra specifikus munkamodellek hipotézis szerint például a szüleinkről alkotott munkamodellünk jelentősen eltérhet a testvérünkről, partnerünkről, gyerekünkről, barátunkról, munkatársainkról alkotott munkamodellektől. Az agyméret és a társas kogníció fejlettsége talán azért is állhat szoros kapcsolatban a hálózat belső köreinek méretével, mivel ezeket az eltérő és komplex személyfüggő kapcsolati modelleket folyamatosan észben kell tartani és rugalmasan, kontextusspecifikusan alkalmazni. Vizsgálatunk egyik célja a fenti kérdések további tisztázása, és ezért a résztvevők általános, vonásszintű kötődése (ego-szint) és kapcsolati hálójuk egyes személyeihez (ego-alter szint) fűződő kötődése közötti kapcsolatot vizsgáltuk. A kötődés vonás jellegű, és a monotropikus modellben elképzelt hipotézise szerint a vonás jellegű kötődés és kontextusspecifikus kötődés között szoros kapcsolat áll fenn. A kötődés kontextusspecifikus hipotézise szerint a kötődés vonás jellegű jellemzői csak bizonyos kontextusban megjelenő kötődési reprezentációkkal vannak szoros kapcsolatban, másokkal pedig nem. Egy további kérdés, hogy eltérő kapcsolati kontextusokban, különböző kapcsolati típusok esetén (szülők, partner, gyerek, barát, expartner, munkatárs) az ego-alter kötődés minősége különböző-e. A vonás jellegű kötődést a Bartholomew és Horowitz (1991) elmélete alapján kidolgozott mérőeszköz, az ECR-R (The Experiences in Close Relationships-Revised, Fraley, Waller és Brennan, 2000; magyar adaptációja Nagy, 2005) Szorongás és Elkerülés skáláival mértük. Az egyén által felsorolt konkrét személyekre vonatkozó ego-alter kötődést Bartholomew és Horowitz (1991) Relationship Questionnaire (Kapcsolati Kérdőív) kérdőívével vizsgáltuk.

MÓDSZEREK

Vizsgálati személyek és mintavétel

Vizsgálatunkban 200 személy vett részt, ebből 159 (79,5%) nő. A vizsgálati minta összegyűjtése egyetemi hallgatók segítségével történt, hólabda módszert és kényelmi mintavételt alkalmazva. Így a mintánk nem volt reprezentatív a teljes magyar populációt illetően. A vizsgálatban részt vevők átlagos életkora 27,84 év volt, 18 és 67 év között, ($SD = 10,87$). A vizsgálati személyek iskolai végzettsége a következő eloszlást mutatta: általános iskola 6 (3%), szakmunkás képző 25 (12,5%), gimnázium 104 (52%) és egyetem

vagy posztgraduális képzés 65 fő (32,5%). A tesztfelvétel idején 153 (76,5%) vizsgálati személy rendelkezett romantikus partnerkapcsolattal, és 47 (23,5%) nem rendelkezett ilyennel. A vizsgálati személyek családi státusza a következő volt: 37 fő (18,5%) házasságban, 49 (24,5%) stabil partnerrel, de nem házasságban élt, 5 fő (2,5%) elvált volt, 11 (5,5%) külön élt házastársától, 97 fő (48,5%) egyedülálló és korábban még nem házas, és 1 fő (0,5%) személy özvegy volt. 117 fő a fővárosban, (58,5%), 64 fő (32%) vidéki városban és 19 fő (9,5%) kistelepülésen élt.

A vizsgálat menete

A vizsgálati személyek online töltötték ki kérdőívünket (Berán és Unoka, 2016). Először egy úgynevezett névgenerátor kérdésre válaszoltak. Ebben arra kértük őket, hogy soroljanak fel minden olyan személyt, akivel személyes kapcsolatban voltak az elmúlt hónapban, például együtt töltötték a szabadidejüket, vagy személyes dolgokról beszélgettek. Miután felsorolták ezeket a személyeket egy második névgenerátor kérdéssel arra kértük őket, hogy soroljanak fel mindenkit, akit érzelmileg közel éreznek magukhoz, függetlenül attól, hogy ez a kapcsolat pozitív, negatív vagy vegyes, valamint függetlenül a találkozás gyakoriságától. Szó szerint ezt kértük:

„Az előző oldalon azt kértük Öntől, hogy sorolja fel minden olyan ismerőst, akivel legalább havonta egyszer személyesen találkozik. A következőkben a találkozások gyakorisága nem számít: amennyiben előzőleg nem tette, kérjük sorolja fel mindazokat az ismerőseit, akikhez szoros érzelmi kapcsolat fűzi, függetlenül attól, hogy ez a kapcsolat pozitív, negatív vagy vegyes érzelmű, és függetlenül a találkozások gyakoriságától. Mindenképpen sorolja fel a következő személyeket, ha korábban nem tette (és még életben vannak): a partnerét, anyját (vagy nevelőanyját), apját (vagy nevelőapját), testvéreit és a legjobb barátait.”

Minden egyes személyre vonatkozóan, akit a vizsgálati személyek felsoroltak, számos kapcsolati jellemzőre kérdeztünk rá, ezek közül csak a jelen vizsgálatban szereplő kérdéseket soroljuk itt fel:

- Milyen kapcsolatban van a vizsgálati személy az alterrel (partner, szülő, testvér, gyermek, egyéb rokon, barát, expartner, munkatárs, iskolatárs, szomszéd, egyéb);
- Mióta állnak kapcsolatban egymással: a) kevesebb, mint fél éve, b) fél évtől egy évig, c) 1 évtől 3 évig, d) 3 évtől 10 évig, e) több, mint 10 éve;
- Általában milyen gyakran találkoznak személyesen: a) naponta, b) hetente, c) havonta, d) évente, e) évente párszor, f) ritkábban, mint évente, g) soha;
- Érzelmi közelség a kapcsolatban (egy 0-tól 9 fokig terjedő skálán, ahol a 0 az érzelmi közelség teljes hiányát jelöli, és a 9 nagyon szoros kapcsolatot jelent);
- Az ego-alter kötődést Bartholomew és Horowitz (1991) Kapcsolati (Relationship Questionnaire) kérdőívével mértük, elkülönítve a biztonságos, a félelemteli-elkerülő, az elárasztott/megszállott és elutasító-elkerülő jellemzőket. A 2. táblázatban látható állításokkal kérdeztünk rá az alterekhez fűződő kapcsolatok kötődési jellemzőire. Az instrukció a következő volt: *Mennyire jellemzik a következő leírások „teszt” nevű ismerőseivel való kapcsolatát?* – ahol a „teszt” szót behelyettesítettük egy

adott alter nevével. Így a válaszadó összes kapcsolatára rákérdeztünk. A válaszadó egy hétfokú skálán jelölte be, hogy egy adott kötődési stílus mennyire jellemzi a konkrét kapcsolatot.

2. táblázat. Kötődési stílus az egyes alterek vonatkozásában (Berán és Unoka, 2016, 149 alapján)

Kötődési stílus	7 fokozatú Likert-skála			
Biztonságos: <i>Teszt</i> nevű ismerősöm közel áll hozzám, ha baj van, mindig számíthatok rá. Nem félek attól, hogy bármikor is cserben hagyja.	egyáltalán nem (0) – teljes mértékben (6)			
	0 1 2	3	4 5	6
Félelemteli-elkerülő: <i>Teszt</i> nevű ismerősömet nehezen engedem közel magamhoz. Nem érzem, hogy feltétlenül megbízhatnék benne, vagy számíthatnék rá. Félek, ha közel engedném, megbántana.	egyáltalán nem (0) – teljes mértékben (6)			
	0 1 2	3	4 5	6
Elárasztott: Szeretnék közel kerülni <i>teszt</i> nevű ismerősömhöz, de úgy érzem, ő távolságot tart. Attól tartok, fontosabb ő nekem, mint én neki.	egyáltalán nem (0) – teljes mértékben (6)			
	0 1 2	3	4 5	6
Elutasító: Szeretem, ha nem vagyunk érzelmileg túl közel egymáshoz <i>teszt</i> nevű ismerősömmel. Fontos, hogy független legyek tőle, és nem kelljen egymásra támaszkodnunk.	egyáltalán nem (0) – teljes mértékben (6)			
	0 1 2	3	4 5	6

Ezenkívül a válaszadó általános, vonás jellegű kötődési típusát is felmértük, ehhez a Közvetlen Kapcsolatok Élményei kérdőívet töltötték ki a válaszadók (ECR-R, Fraley, Waller és Brennan, 2000; magyar adaptációja: Nagy, 2005).

Etikai megfontolások

A vizsgálati személyek önként vettek részt a kutatásban, anyagi kompenzáció nélkül. Minden résztvevő aláírta a tájékoztató-beleegyező nyilatkozatot, melyben beleegyeztek adataik anonim, tudományos célú felhasználásába. A kutatást az Egészségügyi Tudományos Tanács Tudományos és Kutatásetikai Bizottsága (TUKEB) engedélyezte (engedély szám: 38/2013).

Statisztikai elemzések

Adatgyűjtésünkkel a vizsgálati személyek ego-központú kapcsolati hálóját ragadtuk meg. Minden személy *k* számú altert sorolt fel, és minden *k* számú alter esetén azonos számú kérdést válaszolt meg. A kérdések vagy az alterre vonatkoztak (alter-kérdések), vagy az alter és az ego közötti kapcsolatra (ego-alter kérdések). Ezen kívül voltak olyan

kérdések, amelyek csak a vizsgálati személyre vonatkoztak (ego-kérdések). Így két adatbázis hoztunk létre: egy adatbázis n számú adatbevitellel (ego-adatbázis), és egy másikat $n \cdot k$ számú adatbevitellel (ego-alter adatbázis). A két adatbázist ego-azonosítók segítségével kapcsoltuk össze, így lehetőségünk nyílt mind az alter-, mind pedig az ego-szintű változók elemzésére.

Adataink szükségszerűen nem függetlenek egymástól, ezért a statisztikai elemzésünkben maximum likelihood alapú hierarchikus lineáris modellezést alkalmaztunk (Lindley és Smith, 1972; Bryk és Raudenbush, 1992; Gibbons, Hedeker, Waternaux, és Davis, 1988; Jennrich és Schluchter, 1986). A Statistical Analysis System (SAS) 14. verziójának GLIMMIX (Generalized Linear Mixed Models) Procedure módszerét használtuk. Ez a módszer figyelembe veszi a megfigyelések közötti korrelációkat, melyek klasztereket alkotnak. Ilyenek például azok az adatok, amelyek egy adott ego-hoz tartoznak. A GLIMMIX modell képes a kategoriális változók, valamint a nem normál eloszlású változók (pl. Poisson and binominális eloszlások) figyelembevételére. Hasonló módon ez a módszer képes az egyes személyekhez tartozó eltérő számú mérések figyelembevételére azáltal, hogy az egyes individuumokat (vagyis az ismételt méréseket, melyek ugyanarra a személyre vonatkoznak) random faktoroknak tekinti. Amennyiben a GLIMMIX modell segítségével szignifikáns kapcsolatot találtunk, kiszámoltuk a legkisebb négyzetek (LS-means) értékét azzal a céllal, hogy az összefüggések irányát meghatározzuk. Azoknál az elemzéseknél, ahol nem használtunk alteradatot, az adatbázist általános, egy sor-egy személy alapon használtuk. A vizsgálati személyek ego-válaszain kívül ebben az adatbázisban további levezetett ego-adatokat hoztunk létre, mint például a felsorolt alterek száma, és más összesített változók, melyeket az ego-alter adatok vagy az alteradatok alapján számoltunk ki.

Elemzésünkben a támogató csoporthoz tartozónak definiáltuk azokat az altereket, akikkel a vizsgálati személy legalább hetente egyszer személyesen találkozott és legalább 8-as fokú érzelmi közelséget jelölt be a 10-fokú skálán (Hill és Dunbar, 2003; Roberts, Wilson, Fedurek, és Dunbar, 2008; Roberts és mtsai, 2009). A szimpátiacsoportot a támogató csoporton kívül eső alterekként határoztuk meg, a névgenerátorban megfogalmazott kritériumok alapján.

EREDMÉNYEK

Alteradatok

A vizsgálati személyek összesen 2470 altert soroltak fel, ezekből 1451 (58,74%) nő volt. Az ego neme és a felsorolt alterek neme között szignifikáns összefüggést találtunk. A nők 1260 női és 747 férfi altert soroltak fel, míg a férfiak 191 női és 272 férfi altert ($\chi^2 = 71,94$, $p < 0,0001$). Az egyes vizsgálati személyek által felsorolt alterek átlaga 20,04 volt ($SD = 12,83$; terjedelem 1–55). A szimpátia csoportban átlagosan 15,71 ($SD = 12,35$, terjedelem 0–52 fő) alter került, a támogató csoportba pedig 4,33 ($SD = 3,46$, terjedelem 0–17 fő). Az első névgenerátorra megadott válaszokban az alterek száma átlagosan 16,41 volt ($SD = 11,39$; terjedelem 0–51 fő). Az első alterlistát követően a vizsgálati személyek a második névgenerátorra is válaszoltak, az itt felsorolt alterek

3. táblázat. Az alterek száma és az ego-alter kötődési típusok átlag értékei altertípusonként

Altertípusok	N	Biztonságos		Félelemteli/ elkerülő		Elárasztott/ megszállott		Elutasító/ elkerülő	
		Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Összes alter	2470	4.09	1.83	1.02	1.54	0.87	1.39	1.7	1.86
Partner	114	4.88	1.52	0.7	1.14	0.68	1.17	1.06	1.38
Szülő	293	4.89	1.49	1.22	1.75	0.67	1.15	1.7	1.77
Testvér	231	4.65	1.56	0.94	1.46	1.02	1.53	1.43	1.75
Gyermeke	40	4.97	1.56	0.52	1.47	1.55	2.33	1.35	2.09
Egyéb rokona	265	4.4	1.58	0.94	1.48	0.8	1.25	1.74	1.88
Barátja	881	4.39	1.57	0.77	1.26	0.85	1.37	1.4	1.72
Ex-partnere	54	2.78	2.27	2.46	2.24	1.89	2.27	3.31	2.18
Munkatársa	113	2.96	1.91	1.37	1.63	0.93	1.4	2.31	2.07
Iskolatársa	191	3.03	1.71	1.18	1.4	0.8	1.17	2.05	1.76
Szomszédja	33	2.76	1.68	1.09	1.33	0.67	1.08	2.85	1.97
Egyéb	255	2.58	1.97	1.46	1.96	0.88	1.47	2.26	2.04

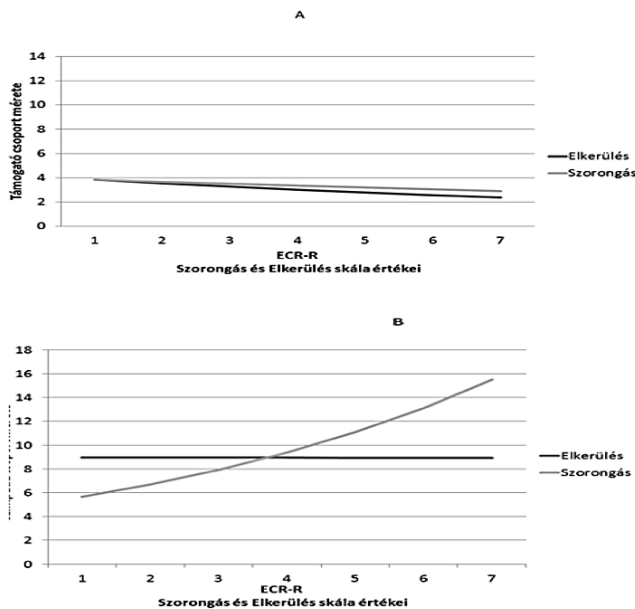
átlaga 3,63 volt ($SD = 3,79$; terjedelem 0–17 fő). A felsorolt alterek összesített életkori átlaga 32,2, ($SD = 16,05$; terjedelem 0–91 fő).

Az alterek altertípusonkénti eloszlása a 3. táblázatban látható. A 225 főt számláló Egyéb kategóriába vegyes kapcsolat típusok kerültek: rokon kapcsolat (nagy szülők, após, anyós, párom testvére, testvérem párja stb.), baráti kapcsolat (barátnőm), intézményes keretek által meghatározott kapcsolat (pl., csapattárs, lelki vezető, pap, tanár, volt főnök) és távolabbi kapcsolat (pl., ismerős ismerőse, formálódó barátság). A kapcsolattípusonkénti elemzésből ezért ezt a kategóriát kihagytuk.

A mintára jellemző általános, vonás jellegű kötődés és az ego-alter jellegű kötődés

Az ECR-R Szorongás skálán elért átlag 3,62 ($SD = 1,08$), az Elkerülés skálán elért átlag 2,53 ($SD = 1,11$) volt. A Fraley és Shaver (2000) által bevezetett kategorizáció szerint 125 főt biztonságos kötődésűnek (szorongás értéke > 4 és elkerülés értéke > 4), 54 főt elárasztott/megszállottnak (szorongás értéke < 4 és elkerülés értéke < 4), 9 főt félelemteli-elkerülőnek (a szorongás értéke > 4 és az elkerülés értéke > 4) és 12 főt elutasító-elkerülőnek (szorongás értéke < 4 és az elkerülés értéke > 4) kategorizáltunk (2. ábra).

A Bartholomew és Horowitz (1991) Kapcsolati kérdőívvel mért ego-alter kötődési típusok átlag értéke altertípusonként változott. A teljes altermintára kiszámított összátlag a biztonságos kötődés skálán ($M = 4,09$, $SD = 1,83$) volt a legmagasabb, a három bizonytalan kötődési skálán pedig viszonylag alacsony: elutasító-elkerülő ($M = 1,7$, $SD = 1,86$), félelemteli-elkerülő ($M = 1,02$, $SD = 1,53$), elárasztott-megszállott ($M = 0,87$, $SD = 1,39$). A biztonságos kötődés skálán a rokonok, partner és barát altertípusra az összátlag feletti átlagérték, az expartner, munkatárs, iskolatárs, szomszéd és egyéb altertípusokra pedig az átlag alatti átlagérték volt jellemző. A három bizonytalan kötődési stílust mérő skála esetén a rokonok, partner és barát altertípusra az összátlag alatti átlag érték jellemző és a többi alterre pedig az összátlag feletti érték jellemző (3. táblázat).

3. ábra. A támogató (A) és a szimpátia- (B) csoport méretének összefüggése az ECR-R Szorongás és Elkerülés dimenzióival

Az ECR-R szorongás és elkerülés skáláinak összefüggése a támogató és szimpátiacsoport méretével

Az ECR-R skálákon elért pontszám, valamint a támogató és szimpátia csoport mérete közötti összefüggést a GLIMMIX modellel vizsgáltuk. A támogató csoport esetében a modell nem mutatott szignifikáns összefüggést a csoportméret és az Elkerülés skálán elért pontszám ($F(1,198) = 2,19, p = 0,14$) valamint a Szorongás skálán elért pontszám között sem ($F(1,198) = 0,7, p = 0,4$) (3. ábra).

A szimpátiacsoport esetében az Elkerülés skálán nem találtunk szignifikáns összefüggést a csoportmérettel ($F(1,198) = 0,0, p = 0,99$), viszont a Szorongás skála esetében szignifikáns kapcsolatot találtunk ($F(1,198) = 6,43, p = 0,01$). Minél magasabb pontszámot ér el valaki a Szorongás skálán, annál nagyobb volt a szimpátiacsoport nagysága (3. ábra).

A vonás jellegű, általános kötődési stílus és az ego-alter kötődési stílus összefüggései az összes altermintán

A következő vizsgálati kérdésünk az volt, hogy vajon a vonás jellegű általános kötődési stílus összefüggésben áll-e az alterekhez való kötődéssel. Az ego-alter és a vonás jellegű, általános kötődési stílus összefüggéseinek vizsgálatára szintén GLIMMIX modellt használtunk. Először az ECR-R két skálája és az összes alter és ego-alter kötődési stílusa közötti összefüggést vizsgáltuk. Kérdésünk az volt, hogy a vonás jellegű, általános

kötődési stílus szignifikáns kapcsolatban van-e az ego-alter kötődéssel. Az ECR-R Elkerülés skálája szignifikáns kapcsolatot mutatott az egyének alterek iránti biztonságos ($F(1,2468) = 19,97; p < 0,0001$), félelemteli-elkerülő ($F(1,2468) = 56,02; p < 0,0001$), elárasztott ($F(1,2468) = 34,67; p < 0,0001$), és elutasító-elkerülő ($F(1,2468) = 44,17; p < 0,0001$) kötődési stílusával. Minél magasabb értéket értek el az Elkerülő skálán a vizsgálati személyek, annál kevésbé élték meg biztonságosnak a kötődésüket az alterekkel szemben, és annál inkább jellemezte alterekhez fűződő kapcsolatukat a félelemteli-elkerülő, elárasztott és elutasító-elkerülő kötődési stílus (4. táblázat).

Az ECR-R kérdőív Szorongás skálája szignifikáns kapcsolatban volt az egyének alterek iránti biztonságos ($F(1,2468) = 11,79; p < 0,001$), félelemteli-elkerülő ($F(1,2468) = 71,72; p < 0,0001$), elárasztott ($F(1,2468) = 125,48; p < 0,0001$), és az egyének alterek elutasító-elkerülő kötődésével ($F(1,2468) = 34,88; p < 0,0001$). Azaz minél alacsonyabb értéket értek el a Szorongás skálán, annál inkább jellemezte őket a biztonságos kötődési stílus, és minél magasabb értéket értek el a Szorongás skálán, annál inkább jellemezte alterekhez fűződő kapcsolatukat a félelemteli-elkerülő, elárasztott és elutasító-elkerülő kötődési stílus (4. táblázat).

A vonás jellegű, általános kötődési stílus és az ego-alter kötődési stílus összefüggései az altertípusonként

A következő kutatási kérdésünk az volt, hogy vajon a vonás jellegű általános kötődési stílus milyen összefüggésben áll az egyes altertípusokhoz való kötődéssel. A vonás jellegű, általános kötődési stílus és az ego-alter kötődési stílus altertípusonkénti összefüggéseinek vizsgálatára szintén GLIMMIX modellt használtunk. Az altertípus kategóriák közül a 'munkatárs', 'iskolatárs', 'szomszéd' kategóriákat egybevontuk a 'többi ismerős' kategóriába, mert ezek homogén csoportot alkotva eltértek a többi kategóriától. Az 'egyéb' kategóriát kihagytuk az elemzésből, mivel a többi kategória keverékét alkotta. Az ERC-R két skálája és az alter ego-alter kötődési stílusa közötti összefüggést altertípusonként vizsgáltuk (4. táblázat). Az adatokból kiemelendő, hogy a vonás jellegű ECR-R skálák az ego-alter biztonságos kötődéssel csak a szülő és a testvér, valamint a többi ismerős esetén voltak szignifikáns kapcsolatban. Barát esetén az ECR-R Elkerülés skálája mutatott szignifikáns összefüggést. Viszont a partner, a gyerek, az egyéb rokon és az expartner esetén az ECR-R egyik skálája sem állt szignifikáns kapcsolatban az ezen személyekhez fűződő biztonságos kötődési stílussal. Az ECR-R partner kapcsolatokra vonatkozó vonásjellegű skálái inkább az ego-alter szülőkhöz és testvérekhez fűződő biztonságos kötődéssel álltak szoros kapcsolatban, és nem a korábbi, illetve a jelenlegi partnerhez fűződő biztonságos kötődéssel. A 4. táblázatban bemutatott eredmények közül kiemelnénk, hogy az ECR-R Szorongás és Elkerülés skálája több altertípusban mutatott összefüggést az ego-alter szintű bizonytalan kötődési stílusokkal, mint a biztonságos kötődési stílusokkal. Érdekes módon az ECR-R partner kapcsolatokra vonatkozó vonás jellegű skálái a vizsgálati személyek expartnerihez fűződő kapcsolataival állnak legkevésbé kapcsolatban.

4. táblázat. Az ECR-R ego szintű skálák összefüggése az ego-alter szintű kötődéssel

Skála	ECR-R ego szintű kötődés	
	Szorongás	Elkerülés
	F (DF)	F (DF)
Ego-alter Biztonságos		
Összes alter	11.79 (1 2468)***	19.97 (1 2468)***
Partner	0.09 (1 112)	0.02 (0 112)
Szülő	23.84 (1 291)***	10.27 (0 291)**
Testvér	23.66 (1 229)***	17.74 (1 229)***
Gyermeke	1.75 (1 38)	0.01 (1 38)
Egyéb rokona	1.45 (1 263)	2.03 (1 263)
Barátja	0.77 (1 879)	12.45 (1 879)***
Ex-partnere	1.07 (1 52)	0.45 (1 52)
Többi ismerőse	5.74 (1 335)*	7.61 (1 335)**
Ego-alterFélelemmenteli-elkerülő		
Összes alter	71.72 (1 2468)***	56.02 (1 2468)***
Partner	17.60 (1 112)***	19.41 (1 112)***
Szülő	14.74 (1 291)***	6.29 (1 291)*
Testvér	6.28 (1 229)*	5.47 (1 229)*
Gyermeke	1.30 (1 38)	1.57 (1 38)
Egyéb rokona	0.02 (1 263)	10.98 (1 263)**
Barátja	22.62 (1 879)***	29.52 (1 879)***
Ex-partnere	1.63 (1 52)	0.74 (1 52)
Többi ismerőse	6.65 (1 335)*	1.34 (1 335)
Ego-alter Elárasztott/megszállott		
Összes alter	125.48 (1 2468)***	34.67 (1 2468)***
Partner	12.89 (1 112)***	9.62 (1 112)**
Szülő	32.53 (1 291)***	10.82 (1 291)**
Testvér	12.42 (1 229)***	1.34 (1 229)
Gyermeke	11.26 (1 38)**	0.76 (1 38)
Egyéb rokona	9.44 (1 263)**	1.57 (1 263)
Barátja	40.42 (1 879)***	15.19 (1 879)***
Ex-partnere	6.39 (1 52)*	0.38 (1 52)
Többi ismerőse	8.15 (1 335)*	1.90 (1 335)
Ego-alter Elutasító-elkerülő		
Összes alter	34.88 (1 2468)***	44.17 (1 2468)***
Partner	2.24 (1 112)	0.00 (1 112)
Szülő	9.06 (1 291)**	5.37 (1 291)*
Testvér	9.21 (1 229)**	9.54 (1 229)**
Gyermeke	1.16 (1 38)	1.71 (1 38)
Egyéb rokona	0.00 (1 263)	7.07 (1 263)**
Barátja	0.35 (1 879)	66.67 (1 879)***
Ex-partnere	1.94 (1 52)	1.10 (1 52)
Többi ismerőse	5.76 (1 335)*	0.141 (335)

Jelölés: *: $p < .05$ **: $p < .01$ ***: $p < .001$

Altertípus párok ego-alter kötődései közötti hasonlóságok

A monotropikus modell elvetésének céljából a vizsgálati alanyok altertípusonkénti ego-alter kötődési stílusait párba állítva (pl. szülő-partner, szülő-testvér, partner, testvér stb.) összehasonlítottuk, azt feltételezve, hogy a vizsgálati személyek kötődése az egyes altertípusokhoz szignifikánsan fog különbözni egymástól. Az altertípus párok ego-alter kötődései közötti hasonlóságok vizsgálatára szintén GLIMMIX modellt használtunk. Feltételeztük, hogy a szülőkhöz fűződő kötődés különbözni fog a többi altertípushoz fűződő kötődéstől. Páronként összehasonlítottuk a vizsgálati személyek szülő és partner, szülő és gyermeke, szülő és testvérük, szülő és barát, szülő és a munkatárs altéréikhez fűződő ego-alter kötődésüket mind a négy kötődési stílus mentén (5. táblázat). A szülővel megélt biztonságos kötődés nem különbözött a gyermekkel, a partnerrel és a testvérral megélt biztonságos kötődéstől, viszont szignifikánsan különbözött a baráttal és a munkatárssal megélt biztonságos kötődéstől. A félelemteli-elkerülő kötődés esetén ezzel szemben a szülőhöz való kötődés szignifikánsan eltért a többi vizsgált altertípushoz való kötődéstől, kivéve a munkatársakhoz fűződő kötődést. Az elárasztott/megszállott kötődési stílus esetén a szülő felé irányuló kötődés nem különbözött a partner és a munkatárs felé irányulótól, azonban eltért a többi altertípus felé megélttől. Az elutasító-elkerülő kötődési stílus esetén a szülők felé irányuló kötődés a gyermekre és a testvérré irányulótól nem különbözött, viszont eltért a többi altertípus felé megélt kötődéstől.

Megvizsgáltuk azt is, hogy a vizsgálati személyek hasonló, vagy különböző kötődési modellt alkalmaznak a jelenlegi és az expartnerükre, valamint a partnerükre és a barátjukra, illetve a testvérükre és a partnerükre. A személy jelenlegi partnerére irányuló kötődése mind a négy kötődési stílus mentén különbözött a személy ex-partnerére irányulótól. Az eredményekből úgy tűnik, hogy a jelenlegi és a korábbi partnerre eltérő kötődési modellt alkalmaztak a személyek. A partner és a barát, valamint a testvér és a partner összehasonlításban is találtunk hasonlóságokat is különbségeket (lásd az 5. táblázatot).

5. táblázat. Altertípusok ego-alter kötődései közötti különbségek

Alter–Alter		Biztonságos	Félelemteli/ elkerülő	Elárasztott/ megszállott	Elutasító/ elkerülő
	DF	F	F	F	F
Szülő–Partner	1 405	0.01	8.62**	0.00	11.59***
Szülő–Gyermek	1 331	0.10	5.78*	15.05***	1.23
Szülő–Testvér	1 522	3.46	4.00*	9.02**	2.74
Szülő–Barát	1 1172	23.53***	23.33***	4.22*	6.06*
Szülő–Munkatárs	1 404	117.40***	0.62	3.67	9.06**
Partner–Expártner	1 166	50.24***	45.65***	20.91***	66.25***
Partner–Barát	1 993	9.91**	0.28	1.73	4.12*
Testvér–Partner	1 343	1.71	2.23	4.51*	3.95*

Jelölés: *: $p < ,05$ **: $p < ,01$ ***: $p < ,001$ DF szabadságfok, Glimmix

DISZKUSSZIÓ

Vizsgálatunkban a szociális háló jellemzői és a kötődés közötti összefüggéseket elemeztük. Először az ego-központú szociális háló egyes rétegeinek a mérete és a vonás jellegű szorongás és elkerülő kötődési dimenziók kapcsolatát vettük górcső alá, majd a két vonás jellegű kötődési dimenzió és a kontextusspecifikus ego-alter kötődés kapcsolatát vizsgáltuk az összes alterre vonatkozóan, valamint altertípusonként. Végül az ego-alter kötődési típusokat hasonlítottuk össze altertípus páronként, hogy feltérképezzük, vajon hasonló kötődési modellt alkalmaznak-e a vizsgálati személyek a hálójuk különféle tagjaival szemben, vagy inkább altertípus specifikusan eltérőt.

Eredményeink szerint nincs összefüggés az ECR-R szorongást és az elkerülést mérő skáláján elért pontszám és a támogató csoport mérete között. A szimpátia csoport mérete és az ECR-R szorongás skálája között szignifikáns kapcsolatot találtunk: minél magasabb szintű a kötődési szorongás, annál nagyobb a szimpátiacsoport mérete, amit fordítva is lehet értelmezni, azaz minél nagyobb a szimpátiacsoport mérete, annál nagyobb a kötődési szorongás a párkapcsolatban. Az elkerülő kötődési skálára vonatkozóan nem találtunk összefüggést a szimpátia csoport nagyságával. Ezek az eredmények azt mutatják, hogy a vonás jellegű párkapcsolati kötődés minősége összefügg a szimpátiacsoport méretével. Minél szorongóbb kötődésű valaki, annál több emberrel tart fenn baráti kapcsolatot, bár azokat kevésbé érzi érzelmileg közelállónak. Az ego-központú szociális háló vizsgált két belső körébe tartozókkal rendszeres a személyes kapcsolattartás (Roberts és mtsai, 2008). Az ebbe a körbe tartozó emberek közül az ECR-R szorongás skáláján magasabb pontot elérő személyeknek több kapcsolatuk van a szimpátiacsoportban. Ez jelentheti azt, hogy ezek a személyek több kapcsolatot akarnak fenntartani azért, hogy folyamatosan legyenek hozzáférhető emberek, akik beugorhatnak a még fontosabb emberek helyére. Így rendelkezésükre áll egy nagyobb kapcsolati csoport, amelyből meríthetnek. A szimpátiacsoportban, ahol nem annyira magas az érzelmi közelség, mint a támogató csoportban, a magas kötődési szorongást mutató személy kényelmesebben érezheti magát, és több ilyen barátot vallhat magáénak. Ezt az értelmezést erősíti meg Hudson és Fraley (2016) vizsgálata, akik azt találták, hogy a magas kötődési szorongással jellemezhető embereknek a biztonságosan kötődőkhöz képest több időre, fokozottabb érzelmekre és nagyobb fokú önfeltárássra van szükségük ahhoz, hogy egy kapcsolatot „közelinek” éljenek meg. Ugyanakkor, kapcsolati történetek megítélésükor kevésbé tartották azokat intimnek, mint a kevésbé szorongó kötődésű vizsgálati személyek. Hudson és Fraley (2016) azt a következtetést vonták le, hogy a szorongó kötődésűek több intimitásra vágnak, ugyanakkor kevésbé észlelik azt, mint a kevésbé szorongó kötődésűek.

A kötődési szorongás evolúciós értelmezése

Ein-Dor és Hirschberger (2016) a kötődés evolúciós funkcióját emelte ki, melynek szerepét a veszély elkerülésében és a veszélyre adott reakcióban látják. Bowlby (1973) rámutatott, hogy a fenyegetés aktiválja a kötődési rendszert és annak viselkedéses repertoárját, a közelség, a védelem és a támogatás keresését. Bowlbyval összhangban

Ein-Dor és Hirschberger szerint a különféle típusú kötődési stílusok eltérő stratégiákat jelentenek, melyek segítségével az egyén megbirkózik a fenyegetéssel. A kötődési szorongás skálán magas pontszámot mutató személyek veszély esetén sokkal hamarabb reagálnak, mint mások. Ennek oka, hogy folyamatosan monitorozzák környezetüket a különféle potenciális veszélyek felismerésének céljából. A szorongó kötődők nem pusztán gyorsabbak másoknál a veszély felismerésében, hanem érzékenyek és pontosak a környezeti és társas jelzések fenyegetés szempontjából történő kiértékelésében, valamint fontos számukra azok másokkal való megosztása is. A szerzők szerint ezzel egyfajta őrszem funkciót tölthetnek be a csoportban: korán felismerik a veszélyt, és erre másokat is figyelmeztetnek (Ein-Dor és Orgad, 2012). Ennek révén növelik a csoport túlélésének esélyét akut fenyegetés esetén.

A vonás jellegű kötődési stílus és az alterek iránti kötődési biztonságosság összefüggései

Vizsgálatunk másik kérdése az volt, hogy a vonás jellegű kötődési stílus hogyan függ össze a szociális hálóban található személyek – alterek – iránti kötődéssel. Eredményeink azt mutatták, hogy minél magasabb értéket értek el a vizsgálati személyek a Közeli Kapcsolatok Élményei kérdőív Elkerülés és Szorongás skáláján, annál kevésbé élték meg biztonságosnak kötődésüket az alterekkel szemben és annál inkább jellemezte alterekhez fűződő kapcsolatukat a félelemteli-elkerülő, az elárasztott-megszállott és az elutasító-elkerülő kötődési stílus. Mivel a biztonságos kötődési stílusra az alacsony elkerülés és szorongás jellemző, fenti eredményünket másként fogalmazva azt mondhatjuk, hogy minél biztonságosabb az ego-ra jellemző kötődési stílus, annál kevésbé jellemző az alterekhez fűződő kapcsolatra a félelemteli-elkerülő, elárasztott és elutasító-elkerülő kötődési stílus. Vagyis a személy általános kötődési biztonságága összefügg az alterekhez fűződő kötődési biztonsággal és bizonytalansággal.

A fenti eredmények a monotropikus kötődési modellt látszanak megerősíteni. Nevezetesen azt, hogy a személy rendelkezik egy általános, vonás jellegű kötődési stílussal, ami az emberekhez fűződő kapcsolataiban meghatározza a kötődés minőségét.

A kötődés kontextusspecifikus hipotézise szerint a kötődés vonás jellegű jellemzői csak bizonyos kontextusban megjelenő kötődési reprezentációkkal vannak szoros kapcsolatban. Eredményeink részben alátámasztják ezt a hipotézist. A vonás jellegű kötődés és az ego-alter kötődés közötti kapcsolatot altertípusonként vizsgálva azt találtuk, hogy bizonyos altertípusokhoz, de nem mindegyikhez való kötődés szignifikáns kapcsolatban van a személy vonás jellegű kötődésével. Figyelemre méltó eredmény, hogy az ego-alter szinten legmagasabb értékeket elérő biztonságos kötődés skálával a vonás jellegű partnerkapcsolatot jellemző két ECR-R skála a szülők és a testvérek felé irányuló kapcsolatokban függ össze a kötődéssel, azonban a partnerhez vagy az expartnerhez fűződő kapcsolatokban nem. Úgy tűnik, hogy egy általános párkapcsolati reprezentáció szorosabb kapcsolatban van a szülők és a testvérek felé irányuló biztonságos kötődési reprezentációkkal, mint a tényleges jelenlegi és volt párok felé irányulókkal.

A vonás jellegű kötődés szignifikáns kapcsolatban áll az összes alteren megfigyelhető ego-alter kötődésekkel. Azonban az altertípusonként elvégzett elemzés rámutat arra, hogy az általános vonás jellegű kötődés csak bizonyos ego-alter kontextusokban érvényesül.

Az altertípus párok közötti ego-alter kötődés összehasonlítása

Azt a kérdést vizsgálva, hogy a vizsgálati alanyok nagyjából hasonló vagy inkább eltérő kötődési modellt alkalmaznak a legtöbb interperszonális kontextusban, altertípus páronként összehasonlítottuk a Kapcsolati Kérdőívvel ego-alter szinten mért négy kötődési típust. A vizsgált altertípus párokban több kötődési stílus esetén találtunk hasonlóságokat és különbségeket. Ez az eredmény megfelel Fraley és munkatársai (2011), valamint Jantek és Vargha (2016) eredményeinek, akik szintén eltéréseket találtak az egyes személyekhez fűződő kötődésben. Eredményeink azt az elképzelést erősítik meg, hogy a szociális háló tagjaihoz fűződő kapcsolatainkat kapcsolattípusonként, kontextusspecifikusan értékeljük a rendelkezésre álló kötődési modelljeink segítségével. Ezeknek a differenciált modelleknek a kialakítása, észben tartása, illetve rugalmas, kapcsolattípusonkénti alkalmazása jelentős kognitív terhet ró az emberre, ami szerepet játszhat a szociális háló belső körei méretének a korlátozásában.

Összességében azt mondhatjuk, hogy a kötődési kapcsolat biztonságossága összefüggést mutat a kapcsolati háló méretével. Emellett ugyan globális összefüggést mutat az altereinkhez fűződő kapcsolatainkkal is, azonban ez az összefüggés altertípusonként eltérő lehet. Másrészt, a szociális hálónk személyeivel kapcsolatban altertípusonként eltérő kötődési modellt alkalmazhatunk kapcsolataink értékelése során.

IRODALOM

- Ainsworth, M. D. S. (1969). Object relations, dependency, and attachment: a theoretical review of the infant-mother relationship. *Child Development*, 40(4), 969–1025.
- Ainsworth, M. D. S. (1979). Infant–mother attachment. *American Psychologist*, 34(10), 932–937.
- Antonucci, T., Akiyama, H., & Takahashi, K. (2004). Attachment and close relationships across the life span. *Attachment & Human Development*, 6(4), 353–370.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226–244.
- Berán E., & Unoka Zs. (2016). Kihez kötődünk a sok ember közül? In Pléh Cs., Unoka Zs. (szerk.), *Hány barátod is van?* (pp. 127–156). Budapest: Oriold és Társai.
- Bickart, K. C., Hollenbeck, M. C., Barrett, L. F., & Dickerson, B. C. (2012). Intrinsic amygdala-cortical functional connectivity predicts social network size in humans. *The Journal of Neuroscience*, 32(42), 14729–14741.
- Bowlby, J. (1969/1982). *Attachment and loss*. New York, NY: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: anxiety and anger*. New York, NY: Basic Books.

- Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46–76). New York: Guilford Press.
- Bryk, A. S., & Raudenbush, S. W. (1992). *Hierarchical linear models: applications and data analysis methods*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications, Inc.
- Collins, N. L., & Feeney, B. C. (2004). Working models of attachment shape perceptions of social support: evidence from experimental and observational studies. *Journal of Personality and Social Psychology*, *87*, 363–383.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, *58*(4), 644–663.
- Dunbar, R. (1993). Coevolution of neocortical size, group size and language in humans. *Behavioral and Brain Sciences*, *16*, 681–735.
- Dunbar, R. (1996). *Grooming, gossip, and the evolution of language*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Dunbar, R. (2003a). Evolution of the social brain. *Science*, *302*, 1160–1161.
- Dunbar, R. (2003b). The social brain: Mind, language, and society in evolutionary perspective. *Annual Review of Anthropology*, *32*, 163–181.
- Dunbar, R. Barrett, L., & Lycett, J. (2005). *Evolutionary psychology*. Oxford: Oneworld.
- Dunbar, R., & Schultz, S. (2010). Bondedness and sociality. *Behaviour*, *147*, 775–803.
- Dunbar, R. I., & Spoons, M. (1995). Social networks, support cliques, and kinship. *Human Nature*, *6*(3), 273–290.
- Ein-Dor, T., & Orgad, T. (2012). Scared saviors: Evidence that people high in attachment anxiety are more effective in alerting others to threat. *European Journal of Social Psychology*, *42*, 667–671.
- Ein-Dor, T., & Hirschberger, G. (2016). Rethinking Attachment Theory From a Theory of Relationships to a Theory of Individual and Group Survival. *Current Directions in Psychological Science*, *25*(4), 223–227.
- Fiori, K. L., Consedine, N. S., & Merz, E. M. (2011). Attachment, social network size, and patterns of social exchange in later life. *Research on Aging*, doi: 0164027511401038.
- Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, *78*(2), 350–367.
- Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, *4*(2), 132–154.
- Freud, S. (1982). A pszichoanalízis foglalat. In S. Freud: *Esszék* (pp. 407–474). Budapest: Gondolat.
- Gibbons, R. D., Hedeker, D., Waternaux, C., & Davis, J. M. (1988). Random regression models: A comprehensive approach to the analysis of longitudinal psychiatric data. *Psychopharmacological Bulletin*, *24*, 438–443.
- Grossmann, K. E., & Grossmann, K. (1991). Attachment quality as an organizer of emotional and behavioral responses in a longitudinal perspective. *Attachment across the life cycle*, 93–114.
- Harlow, H. F., Harlow, M. K., Dodsworth, R. O., & Arling G. L. (1966). Maternal Behavior of Rhesus Monkeys Deprived of Mothering and Peer Associations in Infancy. *Proceedings of the American Philosophical Society*, *110*(1), 58–66.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, *52*(3), 511–524.

- Hill, R., & Dunbar, R. (2003). Social network size in humans. *Human Nature, 14*, 53–72.
- Hudson, N. W., & Fraley, R. C. (2016). Adult attachment and perceptions of closeness. *Personal Relationships*. DOI: 10.1111/per.12166.
- Jantek Gy., & Vargha A. (2016). A felnőtt kötődés korszerű mérési lehetősége: A közvetlen kapcsolatok élményei-kapcsolati struktúrák (ECR-RS) kötődési kérdőív magyar adaptációja párkapcsolatban élő felnőtt személyeknél. *Magyar Pszichológiai Szemle, 71*(3), 447–470.
- Jennrich, R. I., & Schluchter, M. D. (1986). Unbalanced repeated-measures models with structured covariance matrices. *Biometrics, 42*, 805–820.
- Konner, M. J. (1976). Maternal care, infant behavior and development among the !Kung San. In R. B. Lee & I. DeVore (Eds), *Kalahari hunter-gatherers: studies of the !Kung San and their neighbors* (pp. 218–245). Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- La Guardia, J. G., Ryan, R. M., Couchman, C. E., & Deci, E. L. (2000). Within-person variation in security of attachment: a self-determination theory perspective on attachment, need fulfillment, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology, 79*(3), 367–384.
- Lindley, D. V., & Smith, A. F. M. (1972). Bayes Estimates for the Linear Model. *Journal of the Royal Statistical Society, Series B (Methodological), 34*, 1–41.
- Lewis, M. (1987). Social development in infancy and early childhood. In J. Osofsky (Ed.), *Handbook of Infancy (2nd Ed.)* (pp. 419–493). New York: J. Wiley & Sons.
- Lewis, M. (2005). The child and its family: The social network model. *Human Development, 48*(1–2), 8–27.
- Marvin, R. S., VanDevender, T. L., Iwanaga, M. I., Levine, S., & Levine, R. (1977). Infant-caregiver attachment among the Hausa in Nigeria. In H. McGurk (Ed.), *Ecological factors in human development*. Amsterdam: North-Holland.
- Myers, B. J., Jarvis, P. A., & Creasey, G. L. (1987). Infants' behavior with their mothers and grandmothers. *Infant Behavior and Development, 10*(3), 245–259.
- Nagy L. (2005). A felnőtt kötődés mérésének egy új lehetősége: a Közvetlen Kapcsolatok Élményei kérdőív. *Pszichológia, 25*, 223–245.
- Pléh, Cs. (2016). Az én hálózata a biológiában: Dunbar és barátai. In Pléh Cs., & Unoka Zs. (szerk.), *Hány barátod is van?* (pp. 45–57). Budapest: Oriold és Társai.
- Ravitz, P., Maunder, R., Hunter, J., Sthankiya, B., & Lancee, W. (2010). Adult attachment measures: A 25-year review. *Journal of Psychosomatic research, 69*(4), 419–432.
- Roberts, S. G., Dunbar, R. I., Pollet, T. V., & Kuppens, T. (2009). Exploring variation in active network size: Constraints and ego characteristics. *Social Networks, 31*, 138–146.
- Roberts, S. G., Wilson, R., Fedurek, P., & Dunbar, R. I. M. (2008). Individual differences and personal social network size and structure. *Personality and Individual Differences, 44*, 954–964.
- Schaffer, H. R., & Emerson, P. (1964). Patterns of response to physical contact in early human development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 5*(1), 1–13.
- Schuengel, C., & van IJzendoorn, M. H. (2001). Attachment in mental health institutions: A critical review of assumptions, clinical implications, and research strategies. *Attachment & Human Development, 3*(3), 304–323.
- Shultz, S., & Dunbar, R. I. (2010). Social bonds in birds are associated with brain size and contingent on the correlated evolution of life-history and increased parental investment. *Biological Journal of the Linnean Society, 100*(1), 111–123.
- Seibert, A. C., & Kerns, K. A. (2009). Attachment figures in middle childhood. *International Journal of Behavioral Development, 33*(4), 347–355.
- Sutcliffe, A., Dunbar, R., Binder, J., & Arrow, H. (2012). Relationships and the social brain: integrating psychological and evolutionary perspectives. *British Journal of Psychology 103*, 149–168.

- Trinke, S. J., & Bartholomew, K. (1997). Hierarchies of attachment relationships in young adulthood. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(5), 603–625.
- van IJzendoorn, M. H., & Sagi-Schwartz, A. (2008). Cross-cultural patterns of attachment: Universal and contextual dimensions. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (2nd ed.) (pp. 880–905). New York: Guilford Press.

EGO-CENTERED SOCIAL NETWORK AND ATTACHMENT STYLE

BERÁN, ESZTER – UNOKA, ZSOLT – SOLTÉSZ, PÉTER – RÁCZ, ANNA – KARDOS, PÉTER
– PLÉH, CSABA

Background: According to Dunbar's social brain hypothesis human intelligence and language skills have developed so that the individual could comprehend and operate the complex system of relationships that developed in large groups about the size of 150 individuals. In our study we examined whether the size of smaller, more intimate groups within this large group are related to the individual's attachment style. At the same time we examined how trait based attachment style is related to attachment towards individual alters within the network, as well as whether we find differences in the ego's attachment to various alter types.

Methods: Our sample included 200 volunteers. The participants filled out our questionnaire online. In order to gain information about their social networks, we asked them to list all individuals they have had personal relationship during the past month. We asked them to rate each listed relationship along various dimensions such as how often they meet personally, how close they are emotionally to each other, and how they see their relationship in terms of attachment quality. They also completed the ECR-R inventory.

Results: There was a significant positive relationship between scores on the ECR-R anxiety scale and the size of the sympathy group. Also, the two scales of the ECR-R were significantly related to ego-alter attachment, as well as there was a systematic difference in attachment according to alter types.

Conclusions: The security of attachment relationship is related to network structure and size, and as such, it could potentially be an important predictor of individual differences in network organization. The general trait-based theory of attachment differentiates in attachment among alter types. The differences in attachment towards various alter-types suggest that participants use various internal working models in evaluating different relationships, which casts doubt on the use of a single monothropic model in adult relationships.

Keywords: attachment, social network, support group, sympathy group, ECR-R